

۲۰۱۶/۱۰/۱۰

محمد معصوم هوتک

د رحمان بابا دیوی غزلي نوي موندل سوې انگرېزي ژباړه

د رحمان بابا (۱۱۲۸ هـ ق مړ) کلام لکه په پښتنو کې چې منلی او مشهور دی، لويديځوال ادبپوهان هم تر زیاتي اندازې ورسره آشنا دي او ددې بلديت کریدیت هغو کسانو ته رسېږي چې په انگرېزي ژبه کې زموږ د ژبي ددغه منلي عارف کلام ژباړلی دی. د پښتو ادب څېړونکو ته دا معلومه ده چې د رحمان بابا د کلام انگرېزي ژباړه د موهن لال منشي (Mohan Lal Munshi)، لیفټیننټ لیچ (Lieut. Leach)، واگهن (Vaughan)، هنري جورج راورټي (Henry George Raverty) او ټریور چیلپي پلاوډن (Trevor Chichele Plowdon) لخوا سرته رسېدلې ده، خو په دې به خبر نه وي چې د بابا دکلام په انگرېزي ژباړه کې د تامس پاتریک هیوز (۱۸۳۸ - ۱۹۱۱ ع) قلم هم چلېدلی دی.

هیوز (Thomas Patrick Hughes) چې زموږ د پوهانو او څېړونکو په لیکنو کې د پادري هیوز په نامه ډېر پیژندل سوی دی، د عیسوي مبلغینو په ډله کې پېښور ته تللی وو (۱۸۶۴ ع) او هورې ئې شل کاله کړي دي. په دې شل کلنه استوگنه کې ئې پښتو او عربي زده کړې ده او پر اسلام او پښتنو باندې ئې کتابونه لیکلي دي. ده په پښتو ژبه د (کلید افغاني) په نامه یو کتاب هم کښلی دی او په هغه کې ئې د پښتو نظم و نثر زیاتي نمونې خوندي کړي دي. هیوز په پېښور کې تر شلو کالو استوگني وروسته انگلستان ته تللی دی، له هغه ځایه ئې د امریکا متحده ایالاتو ته کډه بار کړې ده او د مرگ تر وخته په نیویارک کې اوسېدلی دی. ده په نیویارک کې ئې د (Ruhainah) په نامه یوه کیسه لیکلې ده چې په هغې کې ئې د یوه هراتي اتل چې دی ئې "رستم هرات" بولي او یوې افغاني پېغلي داستان راوړی دی. ما (هوتک) چې پخپل کتاب (پښتو متون سمېدل غواړي) کې د پادري هیوز په باب څه خبرې کښلي دي (۱ / ۱۷۱، ۱۷۴ مخونه) هورې مي ددغه کتاب یادونه ځکه نه ده کړې چې په هغه وخت کې زما سره په دې باب معلومات نه ول. په دې تېرو څو ورځو کې د امریکا د کانگریس لایبرېری د ډیجیټل کتابتون د څېړېدو له برکته راته ددغه کتاب د لوستلو موقع برابرې سوه چې همدا اوس ئې کاپي زما مخ ته پرته ده. دا نسخه د نوموړي کتاب دوهم چاپ دی چې په ۱۸۹۶ ع کې له نیویارک څخه خپور سوی دی. هیوز ددې کتاب په سرېزه کې لیکي:

ترجمه: "یوولس کاله پخوا، امریکاته دراتگ پروخت ما دغه کیسه د (Evan Stanton) په مستعار نامه (nom de plume) وکښله او ډېر ژر یوه ادبي ماجرا غوښتونکي ادعا وکړه چې دی ئې لیکوال دی. ددې خبرې یادونه ماته لازمه ده چې ما په پښتنو کې شل کاله ژوند کړی دی. د هغوی د ژبو او کلچر د پوهېدو ویاړ ئې لرم. ددې کیسي زیاتره برخې له واقعي ژوند څخه رااخیستلي سوي دي...." داچې د هیوز په لیکلو آثارو کې ددغې کیسي نوم نه ترسترگو کېږي، لامل ئې دادی چې کیسه اول وار په مستعار نامه چاپ سوي وه.

دا سرېزه ئې د ۱۸۹۶ ع کال د می پر ۲۱ مه لیکلې ده او په دې ډول ویلای سو چې ددې کیسي د لیکلو کال ۱۸۸۵ ع دی. په دې باب چې لومړی چاپ ئې په کم (کوم) کال کې راوتلی دی؟ او داچې دغه ادبي ماجرا غوښتونکی څوک وو؟ زما سره اوس د ویلو څه نسته.

ددې کیسي په ۱۶۸ - ۱۶۹ مخونو کې د موضوع په ارتباط د رحمان بابا د هغې غزلي انگرېزي ژباړه راغلي ده چې مطلع ئې داده:

مخ د یار شمس و قمر درې واړه یو دي

قد و سـروه صنوبر درې واړه یو دي

زما د معلوماتو له مخې ددې ژباړې په باب زموږ په ادبي څېړنو کې پخوا چا څه نه دي لیکلي او دا لومړی وار دی چې زه ئې درنو لوستونکو ته وړاندې کوم.

دا غزل چې د رحمان بابا ددېوان په ټولو چاپو کې څورلس بیته ده، په دغه کیسه کې ئې نهه بیته ژباړل سوي دي. د همدې غزلي انگرېزي ژباړه د راورټي په (Selections from the poetry of the Afghans) کې او د کلید

افغاني په انگرېزي ژباړه كې هم راغلي ده. لكه وړاندي چې مي هم اشاره ورته كړې ده، كليد افغاني د پادري هيوز لخوا راغونډ سوي كتاب دى چې تريور چيچلي پلاوډن په ۱۸۹۳ع كال په انگرېزي ژباړلى دى. پادري هيوز دمولوې احمدجان په مرسته د رحمان بابا دېوان هم خپور كړى دى (۱۸۷۷ع - لاهور) چې همدغه چاپ نې بيا د سيدرسول رسا له ديباچي سره د يونيورسټي بُك ايجنسى - پېښور لخوا په ۱۹۷۶ع كې خپورسوى دى. د پادري هيوز د كليدافغاني ژباړه زمو تر بحث لاندې كيسې تر ليكلو اته كاله وروسته خپره سوي ده. په دغه كيسه كې د رحمان بابا د پورتنى غزلي ژباړه او دكليدافغاني د انگرېزي ژباړي ترمنځ ډېر جزئي توپيرونه سته او داسې ښكاري چې د كليد افغاني د انگرېزي ژباړن (تريور چيچلي پلاوډن) سره د هيوز په دغه كيسه كې راغلي ژباړه موجوده وه. تريور چيچلي نې ځيني كلمات ور اړولي دي او كم (كوم) بيتونه چې له هيوز څخه نازباړلي پاته سوي ول، هغه نې هم پر زيات كړي دي. د راورتي د ترجمې او ددغو دوو ترجمو ترمنځ ډېر توپير ليدل كېږي. زه به دلته د هيوز دغه ژباړه له پښتو اصل سره بيت په بيت راوړم . هيله ده چې زموږ د ادبي څېړونكي په درد وخوري. ددې ليكنې په دوهمه برخه كې به كه د خداى رضا وه، د موهن لال او ليفټينېنټ ليچ لخوا د رحمان بابا د كلام پر ژباړو هم ورغږېږم.

مخ د يار شمس و قمر درې واړه يو دي قد و سروه صنوبر درې واړه يو دي

The face of one's beloved, the sun, the moon, all three are just the same.
Her figure, the cypress, and the fir-tree, all three are just the same.

+++++

حاجت نه لرم په شهدو په شكرو
لب د يار شهد و شکر درې واړه يو دي

No need have I for honey, nor for sugared sweets,
Honey, sugar, and my mistress' lips, all three are just the same.

+++++

که بي ياره په بستر د پاسه پروت يم
نار و خاوري دا بستر درې واړه يو دي

If I on my couch recline, of my true love bereft,
Lo! Fire, the bare earth, my couch, all three are just the same.

+++++

خداى د يار د هجره هيڅوك خبر مه كړه
تاخت و قتل دا خبر درې واړه يو دي

May God ne'er cause my exile from His love to know,
Tyranny, murder, and this exile, all three are just the same.

+++++

هغه دم چى سړى درومي له جهانته
توري خاوري، سيم و زر درې واړه يو دي

د پاڼو شمېره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

The instant that a mortal from this world departs,
Black earth, white silver, gold, all three are just the same.

+++++

قندر چي په رشتيا قلندري كا
خان سلطان و قلندر دري واره يو دي

When the devotee, in very truth, to devotion doth resort,
A prince, a king, and he, all three are just the same.

+++++

ور دي نه شي په پرديه ځمکه هيڅوک
کور و کر و مبصر دري واره يو دي

No one should wanderings make into a foreign land,
For there blind, deaf, and one who sees, all three are just the same.

+++++

په دوکان د نابيناوو جوهر يانو
خرمهرې لعل و گوهر دري واره يو دي

In the stores and in the marts of jewellers who are blind,
Glass beads, rubies, pearls, all three are just the same.

+++++

په سيب د ظالمانو حاکمانو
گور و اور و پېښور دري واره يو دي

Because of unwise rulers, who despotic tyrants are,
Hades, hill-fire, and Peshawur, all three are just the same.

+++++

نور بيا

د پاڼو شمېره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ